

Waarom aandacht voor een Leefbaar Platteland?

Flevoland heeft nog steeds het kenmerk van een agrarische provincie die bijna een eeuw geleden is aangelegd om (naast de bescherming tegen overstromingen van het "oude land") de voedselproductie in Nederland te vergroten. Dit ondanks het feit dat de forse uitbreiding van de woonkernen (en dan met name Almere en Lelystad) ten koste is gegaan van een deel van het agrarische areaal. De provincie heeft op verschillende manieren aandacht besteed aan processen en ontwikkelingen op het platteland. Die aandacht is zowel direct als indirect steeds meer gecombineerd met aandacht voor andere beleidsterreinen, zoals natuur, recreatie en bodem & water.

Tussen 2015 en 2019 heeft die diversiteit vorm gekregen via de Agenda Vitaal Platteland: zie bijlage 1. De ervaringen met de agenda kunnen in enkele punten worden samengevat:

- 1) de agendapunten van het begin zijn nog steeds actueel, zij het soms in andere vorm;
- 2) de diversiteit aan thema's en aandachtspunten van het platteland worden steeds meer in onderling verband gezien en opgepakt;
- 3) de aandacht voor de mens in het algemeen en de leefbaarheid en beleefbaarheid in het bijzonder neemt toe.

Het Fonds Leefbaarheid was onderdeel van de Agenda Vitaal Platteland, bedoeld om de sociale cohesie en/of economische ontwikkeling van het platteland te stimuleren via een subsidieregeling. De aandacht voor sociale cohesie kwam voort uit de constatering, dat het "samen leven" ook op het platteland versterking behoeft. Processen als lokale voorzieningen die steeds meer onder druk staan, vergrijzing, en een overwegend beperkte bevolkingsgroei vergroot het op elkaar aangewezen zijn van bewoners. Het stimuleren van initiatieven van die bewoners kan een bijdrage leveren aan een versterkt samenlevingsgevoel.

In bijlage 2 zijn de opzet van en ervaringen met die subsidieregeling beschreven. De belangrijkste ervaringen met dat fonds zijn:

- 1) de bewoners van het platteland hebben veel ideeën en plannen die bijdragen aan de leefbaarheid van hun woon- en werkgebied. Het vooraf vastgestelde maximaal beschikbare bedrag maakte dat een deel van de goede plannen niet kon worden gehonoreerd;
- 2) er zijn veel goede kleinschalige initiatieven: vanuit een breed scala aan thema's en onderwerpen hebben ze allemaal het doel de ontmoetingen en samenwerking tussen mensen te bevorderen;
- 3) geld is niet de enige factor die bepalend is voor de kansen van een initiatief. Inhoudelijke kennis of deskundige begeleiding bij het opzetten of uitvoeren van een project zijn vaak minstens zo belangrijk;
- 4) de overeenkomsten en verschillen met de Europese subsidieregeling Leader zijn soms verwarrend geweest voor (potentiële) aanvragers van subsidie.

In het Coalitieakkoord 2019 - 2023 is mede op basis van bovenstaande ervaringen en conclusies opgenomen om op bovenlokaal niveau een impuls te geven aan de kracht van de Flevolandse samenleving:

"Het geven van een nieuwe invulling aan de Agenda Vitaal Platteland en het daarbij behorende Fonds Leefbaarheid, zodat die beter aansluiten op de provinciale kerntaken en de doelen van Krachtige Samenleving."

Het programma Leefbaar Platteland is opgenomen als een van de vier pijlers van Krachtige Samenleving (bijlage 3).

Wat willen we bereiken?

De provincie wil in de huidige collegeperiode een bijdrage leveren aan de leefbaarheid op het platteland en daarmee aan de versterking van de positie van de bewoners. Dit vanuit het brede kader van Krachtige Samenleving met het begrip "leefbaarheid" als centraal thema.

Leefbaarheid wordt daarbij allereerst benaderd vanuit het onderdeel sociale cohesie en is met name gericht op de invloed die bewoners zelf kunnen uitoefenen op hun leefomgeving door het ontwikkelen van initiatieven. De provincie wil stimuleren dat zij zelf in staat zijn om in te spelen op ontwikkelingen die voor hen van belang zijn en dat ze in dat proces meer en zinvolle betrekkingen aangaan met andere bewoners en gebruikers van het platteland.

Naarmate bewoners zien of zelf merken dat ze met dergelijke initiatieven bepaalde onderdelen van hun leefomgeving kunnen beïnvloeden zullen ze die leefomgeving positiever beoordelen. Bij die leefomgeving wordt vervolgens vooral aangesloten op initiatieven die bijdragen aan ruimtelijke en toeristische ontwikkelingen.

Uiteraard is het effect van die initiatieven niet de enige factor die hun beleving van leefbaarheid bepaalt, maar het is wel de meest directe vorm vanuit de taak en rol van de provincie. De manier waarop dat zal worden gedaan zal grotendeels anders zijn dan voorheen.

Er zal aandacht moeten zijn voor de samenhang tussen verschillende ontwikkelingen en provinciale kerntaken, die steeds vaker om een brede en integrale benadering vragen. De positie van de mens als bewoner en gebruiker van het platteland is daarbij steeds meer centraal komen te staan. Dit vanuit de reeds genoemde ontwikkeling dat bewoners en gebruikers een steeds grotere invloed krijgen en willen hebben op ontwikkelingen in de eigen leef- en werkomgeving. Vooral de samenhang met Krachtige Samenleving is daarbij belangrijk.

Bij het uitwerken van het programma Leefbaar Platteland zijn enkele uitgangspunten gehanteerd. Deze zijn tot stand gekomen naar aanleiding van gesprekken met diverse personen en organisaties die een sterke band hebben met het wonen, werken en leven op het platteland van Flevoland. De LAG-groep (adviesgroep voor de Leader-projecten) heeft als klankbordgroep gefungeerd. Daarnaast heeft Dimensus Beleidsonderzoek begin 2020 diepte-interviews gehouden met een deel van die groep en met enkele vertegenwoordigers van dorpsverenigingen, bewoners en een gemeentelijke welzijnsorganisatie. Dit rapport is als bijlage 4 toegevoegd (eDocs 2581914).

De uitgangspunten zijn:

1) Vraag gestuurd

De manier waarop initiatieven worden ondersteund is afhankelijk van de behoefte. De beschikbaarheid van geld is vaak een probleem, maar hoeft niet de belangrijkste horde te zijn om tot uitvoering daarvan te komen. Het vertalen van een idee naar een goed plan is soms veel belangrijker, net als kennisdelen en het organiseren en bij elkaar houden van een groep medestanders.

2) Grote betrokkenheid van gemeenten

Het programma Leefbaar Platteland richt zich op het platteland van geheel Flevoland. Het zijn vooral gemeenten (en maatschappelijke organisaties) die actief zijn op het gebied van leefbaarheid. Daarom zal de rol van de provincie aanvullend zijn op wat gemeenten al doen en waar nodig nieuwe gemeente-overstijgende activiteiten opzetten. Daar waar mogelijk en gewenst wordt aangesloten bij bestaande activiteiten of regelingen die een meerwaarde hebben voor alle gemeenten.

3) Afstemming met Leader

Er wordt ook aangesloten op Leader. Dit Europese fonds richt zich ook op het "bottom-up" stimuleren van bewonersinitiatieven op het platteland. De huidige regeling hiervoor loopt binnenkort af. De beoogde afstemming biedt de gelegenheid om een op elkaar aansluitende opzet te maken, zodat de positie van bewoners op het platteland op verschillende manieren kan worden versterkt.

Daarnaast zijn enkele praktische kaders en randvoorwaarden geformuleerd:

1) *Werkgebied*

Het Fonds Leefbaarheid ging uit van het gebied buiten de bebouwde kom van de hoofdplaatsen van de gemeenten. Dimensus Beleidsonderzoek adviseert om die grens te verruimen en alleen de bebouwde kom van Almere en Lelystad er buiten te laten. Deze stedelijke gebieden worden al betrokken bij enkele andere provinciale beleidsprogramma's (Almere 2.0 en Lelystad Next Level) en door eigen uitvoeringsactiviteiten als wijkteams. De overige kernen ter grootte van Zeewolde en Emmeloord worden vanwege het niet-stedelijke, kleinschalige karakter wel meegenomen. Een uitzondering wordt gemaakt voor initiatieven vanuit het platteland die (onder andere) de relatie met de stad en haar bewoners willen versterken. Ook als die de relatie met Almere of Lelystad betreft.

2) *Doelgroep*

Het programma Leefbaar Platteland richt zich in hoofdzaak op bewoners van het platteland van Flevoland en meer specifiek op initiatieven van groepen inwoners die daarmee de leefbaarheid en sociale cohesie willen stimuleren. Het zijn dan initiatieven die vanuit de samenleving, bottom-up, komen van bewoners al dan niet verenigd in stichting, vereniging of sociale onderneming. Hoewel ook ondernemers initiatieven hebben die een bijdrage kunnen leveren aan de leefbaarheid van het platteland, zijn de effecten daarvan op de sociale cohesie van bewoners vaak kleiner. De middelen voor het programma Leefbaar Platteland zijn relatief beperkt en er zijn al diverse regelingen voor ondernemers beschikbaar, zoals de voucherregeling voor het Midden- en Kleinbedrijf binnen het Economisch Programma. Daarom behoren ondernemers in principe niet tot de doelgroep van het programma Leefbaar Platteland, tenzij als sociale onderneming.

3) *Thema's en waarden*

De gesprekken die Dimensus Beleidsonderzoek met gemeenten en maatschappelijke organisaties heeft gevoerd geven aan, dat er aan de ene kant vaak per gemeente verschillen zijn in onderwerpen waar die ondersteuning op zou kunnen richten. Aan de andere kant is ook aangegeven dat er behoefte is aan meerdere soorten van ondersteuning en dat die ondersteuning in eerste instantie niet tot een of enkele thema's zou moeten worden beperkt. Elk thema kan namelijk worden gezien als een middel om het doel, namelijk grotere sociale cohesie, te bereiken. Of het nu gaat om beweeglinten voor jong en oud in een dorp, het ontwikkelen van een mountainbike pad, de inzet voor het verbeteren van het leefgebied van bijen of vlinders, of het programmeren van activiteiten van een kleine kern: men leert elkaar beter kennen en werkt samen.

Cruciaal is dat waarden die de gemeenschapsvorming versterken en een bijdrage leveren aan leefbaarheid het centrale uitgangspunt vormen. Voorbeelden zijn de impact van een initiatief op de samenleving of mate waarin een initiatief een meerjarig effect heeft.

Het programma Leefbaar Platteland is echter niet bedoeld om "alle" initiatieven te ondersteunen en wil zich richten op initiatieven die leefbaarheid / sociale cohesie en van ruimtelijk / toeristische ontwikkelingen bevorderen. Deze inhoudelijke kaders worden nog nader uitgewerkt. Daarbij zal in ieder geval rekening worden gehouden met andere provinciale ambities, zoals de duurzaamheidsdoelen (SDG's) en het thema brede sociale welvaart.

Hoe organiseren we het?

Het programma Leefbaar Platteland wil op meerdere manieren bijdragen aan de versterking van de positie van de bewoners van het Flevolandse platteland. Deze manieren verschillen onderling, maar vullen elkaar zodanig aan dat ze een geheel vormen. Daarmee lijkt deze vraaggerichte benadering op dit moment het beste antwoord op de verschillende vragen en behoeften van bewoners om zelf actief te worden of te blijven, en om zo een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid van hun woonomgeving.

Vrijwel alle voorstellen zijn een beschrijving op hoofdlijnen. Na besluitvorming worden ze in afstemming met de gemeenten uitgewerkt tot bijvoorbeeld een subsidieregeling. Per onderdeel is het bedrag geraamd dat voor de periode 2021 - 2023 nodig lijkt te zijn.

1) Financiële ondersteuning initiatieven vanaf € 5.000 tot € 50.000

Alle Flevolandse gemeenten bieden financiële ondersteuning aan bewoners om hun initiatieven te realiseren. Per gemeente lopen die regelingen sterk uiteen: zowel in aard als in beschikbaarheid van middelen. Veel gemeenten hebben een regeling waarbij verzoeken tot gemiddeld € 5.000 worden gehonoreerd. Vanuit het programma Leefbaar Platteland zou dit dan ook de ondergrens moeten zijn voor een provinciale bijdrage.

De bovengrens voor aanvragen binnen het programma Leefbaar Platteland wordt daarom gezet op maximaal € 50.000, waarbij de financiële bijdrage maximaal 50% is van de kosten van het gehele initiatief. Er is dan sprake van enige overlap met financiële range van Leader (die als ondergrens € 30.000 hanteert), maar deze is beperkt. Voor de meeste, grotere initiatieven blijft Leader het aangewezen fonds. Deze regeling die ook bewonersinitiatieven op het platteland ondersteunt loopt nog tot en met 2020. Er wordt gewerkt aan een vervolg hierop, maar die is nog niet beschikbaar. De lopende Leader regeling lijkt met één of twee jaar te gaan worden verlengd, zodat in die tijd de nieuwe kan worden uitgewerkt. Voor Flevoland zijn nog niet alle beschikbare middelen besteed: deze verlenging biedt dus nog kansen voor nieuwe aanvragen.

De op te zetten financiële bijdrage vanuit het programma Leefbaar Platteland is bedoeld voor zelfstandige initiatieven van bewoners en dus niet voor grotere (bouw-)projecten waaraan zij een bijdrage leveren. De besluitvorming over die initiatieven wordt in afstemming met de gemeenten gedaan. De financiële bijdrage is maximaal 50 % van de kosten van het gehele initiatief.

Indien tenslotte bij gemeenten de vraag leeft om als provincie te participeren in projecten waar een gemeente overstijgend aspect in zit, dat biedt dit onderdeel daar ook (beperkte) ruimte voor. Uiteraard wordt eerst getoetst op de bijdrage aan het provinciale beleid en speerpunten.

Voor dit onderdeel is een bedrag geraamd van € 1.100.000.

2) Ondersteuning door experts (inhoud / proces, groep of maatwerk)

Initiatiefnemers die nog geen vast omlijnd plan hebben of worstelen met de aanpak of uitwerking ervan, kunnen een beroep doen op ondersteuning door experts. Die ondersteuning kan bestaan uit het een keer meedenken, het beoordelen van een begroting, of het uitwerken van bepaalde inhoudelijke of technische onderdelen van het plan.

Voor dit onderdeel is een bedrag geraamd van € 200.000.

3) Opheffen belemmeringen of regels om ruimte te bieden

Soms lopen initiatieven aan tegen belemmerende regelgeving en kunnen om die reden geen doorgang vinden of lopen sterke vertraging op. Door te zorgen voor tijdelijke ontheffingen, kunnen deze belemmeringen in sommige gevallen worden weggenomen. Dit dient in samenspraak met gemeenten te gebeuren, omdat die belemmeringen op verschillende terreinen kunnen liggen. Binnen de provincie zal er vooral intern moeten worden afgestemd met de betreffende afdeling(en). De afhandeling van de meerderheid van de belemmeringen zal voor het grootste deel inzet vragen van de betreffende medewerker, zodat hiervoor geen kosten worden gemaakt. Het geraamde bedrag is alleen nodig in uitzonderlijke gevallen wanneer extra inzet of deskundigheid nodig is.

Voor dit onderdeel is een bedrag geraamd van € 25.000.

4) Ondersteuning van vooronderzoek

Sommige initiatieven zijn groot en vallen dus buiten het kader van het programma Leefbaar Platteland. Juist als het een initiatief van bewoners betreft is de voorbereiding daarvan cruciaal. Ondersteuning in die fase biedt bewoners de gelegenheid om met een relatief kleine financiële bijdrage een goed basis te leggen voor de doorontwikkeling van het plan.

Voor dit onderdeel is een bedrag geraamd van € 200.000.

5) Community building en kennisdelen

Succesvolle initiatieven kunnen een voorbeeld zijn voor andere bewoners om een vergelijkbaar initiatief te nemen. Het gaat dan niet alleen om het delen van het idee zelf, maar ook van de manier waarop het wordt uitgevoerd, tegen welke problemen men is aangelopen en hoe anderen erbij betrokken kunnen worden.

Kennisdeling is daarmee een belangrijke verbindende factor en stimulans voor bewoners. Dit kan op verschillende manieren gebeuren. Het opzetten van een online community met aansluitend fysieke bijeenkomsten waardoor er een netwerkplatform ontstaat, is de kern.

Dit netwerkplatform kan ook worden ingezet voor Leadercommunicatie. Bij de vorming ervan zal zo veel mogelijk gebruik worden gemaakt van reeds bestaande netwerken en kennis-groepen.

Voor dit onderdeel is een bedrag geraamd van € 100.000, waarvan € 25.000 in 2020.

6) Cofinanciering en voorfinanciering voor Leaderprojecten

Bij onderdeel 1 is benoemd dat Leefbaar Platteland een bijdrage wil leveren aan initiatieven van bewoners tot een bedrag van € 50.000. Voor bewonersinitiatieven en projecten die een grotere bijdrage vragen is het Leader programma het meest aangewezen, met een maximumsubsidie van € 200.000. Bij dit programma is ook een eigen bijdrage nodig. De ervaring leert dat het voor bewoners(groepen) soms moeilijk is die bijdrage bij elkaar te krijgen. Daarnaast blijkt dat bij de uitvoering de initiatiefnemer soms in financiële problemen komt omdat Europa de middelen beschikbaar stelt op declaratiebasis. Voorfinanciering van een deel van de kosten kan een project maken of breken.

Het programma Leefbaar Platteland wil in beperkte mate bijdragen aan dergelijke tekorten of problemen met voorfinanciering. Een verzoek daartoe kan alleen komen op basis van een advies of verzoek van de Lokale Aktie Groep (LAG), die provincie en gemeenten adviseert over de toekenning van Europese middelen.

Voor dit onderdeel is een bedrag geraamd van € 325.000, waarvan € 25.000 in 2020.

Het programma Leefbaar Platteland bestaat samenvattend uit de volgende maatregelen, beoogde planning en (indicatieve) verdeling van middelen:

Nummer	Maatregel	Bedrag in €	Periode van uitvoering
0	Vooronderzoek en andere voorbereidingen	50.000	2020
1	Subsidieregeling	1.100.000	2021 - 2023
2	Expert ondersteuning	200.000	2021 - 2023
3	Opheffen belemmeringen	25.000	2021 - 2023
4	Ondersteunen vooronderzoek	200.000	2021 - 2023
5	Community building / netwerkvorming	100.000	2020 - 2023
6	Cofinanciering / voorfinanciering Leader projecten	325.000	2020 - 2023
	Totaal	2.000.000	

Hoe gaan we verder?

Na de besluitvorming over de opzet en beschikbaarheid van middelen voor het programma Leefbaar Platteland worden de maatregelen verder ingevuld. Dit programma is een belangrijk - maar zelfstandig - spoor (2) in het programma Krachtige Samenleving. Vanwege die nauwe relatie met Krachtige Samenleving zal over en weer afstemming worden gezocht. De opzet is om de meeste maatregelen eind 2020 te hebben uitgewerkt, zodat ze vanaf begin 2021 kunnen worden gebruikt.

De komende maanden zal ook worden nagegaan hoe over enkele jaren de effecten van al die maatregelen in beeld kunnen worden gebracht. Er is nog geen nul-meting gedaan en er is nog geen monitor speciaal opgezet om die effecten te kunnen meten.

We gaan na welke indicatoren kunnen worden betrokken bij de binnen Krachtige Samenleving op te zetten monitor. Dit om na te kunnen gaan of de doelen in 2023 zijn gehaald. Daarnaast gaan we na of de landelijke Brede Welvaartsmonitor hierbij kan worden gebruikt. Deze monitor geeft een goed beeld van de welvaart waarbij de financiële situatie van individuen, zoals het onderwijsniveau en de toegankelijkheid van voorzieningen. Veel van de welvaart die mensen ervaren, komt immers voort uit hun interactie met hun directe omgeving en de plek waar mensen wonen.

Bijlagen

1) Terugblik op Agenda Vitaal Platteland 2015-2019

Doel

De Agenda Vitaal Platteland is begin 2015 van start gegaan. Hierin zijn 17 agendapunten benoemd die op basis van een inventarisatie onder betrokken personen en organisaties bij het platteland van Flevoland aandacht zouden behoeven. Dit met het doel:

Een vitaal en aantrekkelijk landelijk gebied waar het goed leven, ondernemen, werken en recreëren is.

Uit de subdoelen is af te leiden dat de agenda vooral was gericht om gemeenten (meer) ontwikkelingsruimte te bieden voor het opstellen van bestemmingsplannen met gelijktijdige borging van de ruimtelijke kwaliteit. En om bewoners en ondernemers meer opties te bieden om ontwikkelingskansen te benutten.

Resultaten na vier jaar

Na vier jaar heeft de Agenda Vitaal Platteland op een aantal agendapunten een positief effect gehad, zodanig dat de provinciale beleidsregel Kleinschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied op onderdelen is aangepast. Deze regel biedt nu meer kansen voor bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen en regionaal maatwerk.

Ook vanuit andere agendapunten zijn positieve effecten bereikt, zoals "Erf zoekt Kans" en "Agrarische structuurversterking".

Echter, bij een deel van de agendapunten is niet altijd programmatisch gewerkt. Daarom zijn de precieze effecten op de agendapunten niet exact meetbaar, omdat er vooraf geen nulmeting is uitgevoerd.

In zijn algemeenheid hebben de meeste agendapunten een positieve bijdrage geleverd aan de vooraf benoemde doelen van de agendapunten. En dat de bij die agendapunten betrokken personen en organisaties overwegend positief zijn over het proces en de inhoud van de uitgevoerde activiteiten.

Tenslotte is gebleken dat de agenda en de manier waarop die in al zijn diversiteit is uitgevoerd een bijdrage heeft geleverd aan de leefbaarheid van het platteland. Het meer in samenhang brengen van verschillende agendapunten zal daar aan hebben bijgedragen. De positie van de "mens" (als bewoner, gebruiker en bezoeker van het platteland) is daardoor meer centraal komen te staan.

Vervolg?

Bij de eindevaluatie is door betrokkenen aangegeven dat de thema's die via de agendapunten zijn opgepakt vrijwel allemaal nog actueel zijn. Een vervolg op de een of andere wijze werd van belang geacht.

De provincie is bij de meeste agendapunten trekker of direct betrokkene. Een deel van de agendapunten blijft in de aandacht omdat ze onderdeel zijn van een bestaand programma, zoals Nieuwe Natuur, Actieplan Bodem en Water en Mobiliteit. Andere agendapunten zijn verankerd in een stuurgroep (Bodemdeling Zuidwest Emmeloord en Grondgebruik Flevoland).

De laatste groep agendapunten heeft de provincie betrokken bij de opgaven van de Omgevingsvisie FlevolandStraks, zoals agendapunt Leefbaarheid bij Krachtige Samenleving (zie bijlage 2).

De Agenda Vitaal Platteland zelf is opgehouden te bestaan, maar de meeste thema's staan beleidsmatig en uitvoerend nog steeds in de belangstelling bij zowel personen en organisaties in het platteland als bij de provincie.

2) Fonds Leefbaarheid Landelijk Gebied (2017-2019)

Doel

Het Fonds Leefbaarheid Landelijk Gebied 2017-2019 (hierna Fonds Leefbaarheid) was de uitwerking van het agendapunt Leefbaarheid van de Agenda Vitaal Platteland (zie bijlage 1).

Het beschikbare bedrag van € 1.800.000 is via een beleidsregel in twee subsidietranches opengesteld voor initiatieven die bijdragen aan de sociale cohesie en/of de economische ontwikkeling van het platteland. Die initiatieven zijn getoetst aan een zestal criteria en alle ingediende subsidieverzoeken zijn beoordeeld door een commissie van onafhankelijke deskundigen.

Resultaten

De resultaten van het fonds leefbaarheid kunnen op meerdere manieren worden benoemd.

- Aantal ingediende en gehonoreerde projecten

Er zijn in totaal 64 projecten ingediend om aanspraak te maken op het Fonds Leefbaarheid: 28 in de eerste tranche en 36 in de tweede tranche. Daarvan is iets meer dan een derde gehonoreerd: in totaal 23 projecten. Deze gehonoreerde projecten hebben in totaal een bedrag van € 1.678.394 ontvangen. Dat is minder dan een derde van het totale gevraagde bedrag van € 5.884.811.

Bij de start van het fonds was geen beeld van de aard en omvang van de projecten die ingediend zouden worden. In eerste instantie lag het maximaal beschikbare bedrag per project op € 500.000. Na de eerste tranche is besloten om dat te verlagen tot € 175.000 om te stimuleren dat er meer kleinere initiatieven zouden kunnen worden gehonoreerd. En dat het fonds meer initiatieven van onderop (ingediend door groepen bewoners of kleine ondernemers) zou trekken. Dit laatste is echter niet het geval geweest, waarschijnlijk omdat het maximum bedrag nog steeds relatief hoog was.

Overigens zijn zes projecten na een eerste afwijzing ook ingediend voor de tweede tranche. Twee van die projecten zijn zodanig aangepast dat ze wel voor subsidie in aanmerking zijn gekomen.

- Aard van de ingediende en gehonoreerde projecten

In beide jaren had het grootste deel van de ingediende en gehonoreerde subsidieprojecten als thema de positie van bewoners of bezoekers van het platteland. Dit via het organiseren van evenementen, het aanleggen van (sport- en beweeg)faciliteiten of het realiseren van ontmoetingsruimten. Dit is logisch omdat het de kern is van het fonds, maar het geeft ook aan dat er veel ideeën en plannen leven om daar een bijdrage aan te leveren.

De resterende projecten (ongeveer 30 %) waren meer opgezet vanuit een bedrijf, waarbij het stimuleren van de recreatieve functie vaak het middel was om leefbaarheid of ontmoetingen tussen mensen te stimuleren.

- Spreiding van de ingediende projecten over Flevoland

Het fonds was bedoeld voor initiatieven vanuit het platteland van geheel Flevoland. Initiatieven vanuit de bebouwde kommen van de "stedelijke" kernen (hoofdplaatsen van de gemeenten, met bebouwde kom als grens) kwamen niet in aanmerking, tenzij ze ook (deels) betrekking zouden hebben op het buitengebied.

In het eerste jaar van het fonds is waarschijnlijk daardoor niet vanuit elke Flevolandse gemeente een aanvraag ingediend: de gemeenten Almere en Urk ontbraken. Bij de tweede tranche zijn vanuit elke gemeente aanvragen ingediend.

Het grootste aantal aanvragen was afkomstig uit de gemeente Noordoostpolder: in totaal 25 van de 64 ingediende projecten. Dit wordt waarschijnlijk verklaard doordat de verenigingen dorpsbelang in de tien dorpen van deze gemeente actief zijn op het gebied van ontwikkeling van de leefbaarheid. Daarnaast zijn er in deze gemeente relatief veel kleine niet-agrarische ondernemers in het buitengebied.

- Beoordeling en besluitvorming

De provincie heeft een breed samengestelde commissie van deskundigen benoemd om de aanvragen

te beoordelen op basis van vooraf opgestelde criteria. Dit oordeel is als advies voorgelegd aan Gedeputeerde Staten. Waarschijnlijk omdat de meeste leden van die commissie ook zitting hebben in de Lokale Actie Groep Flevoland (die adviseert over Leader-projecten), is de indruk dat dit advies zorgvuldig en afgewogen tot stand is gekomen.

De meeste projecten met een "voldoende" hebben van de provincie een positieve beschikking ontvangen. Enkele van die projecten moesten toch worden afgewezen, omdat er geen voldoende middelen meer beschikbaar waren binnen het van te voren vastgestelde subsidieplafond. Als er geen financieel plafond zou zijn geweest, dan hadden nog vijf extra projecten gehonoreerd kunnen worden.

- Relatie met Leader

Het Fonds Leefbaarheid heeft op verschillende aspecten een overlap met het al langer bestaande Leader, onderdeel van het Europese plattelandsontwikkelingsprogramma (POP). Beiden richten zich op het stimuleren van de plattelandsgebieden en de plattelandseconomie door initiatieven van onderop financieel te ondersteunen.

Er zijn ook verschillen. Zo heeft het fonds een lager minimumbedrag en is de aanvraagprocedure en verantwoordingsystematiek eenvoudiger. Tenslotte is in de nadere regels van het fonds uitgesloten dat het gebruikt kan worden als cofinanciering voor Leader projecten. Dit om het zo veel mogelijk als zelfstandig fonds te laten functioneren. Deze combinatie van verschillen en overeenkomsten heeft in het begin geleid tot onduidelijkheid.

- Effecten voor het platteland

Vanuit het doel om de leefbaarheid op het platteland van Flevoland te stimuleren is gekozen voor een invulling met alleen een subsidiefonds. Dit is in feite een eenzijdige manier om dat doel te bereiken, omdat het succes en de effecten afhangen van het aantal, de aard en de kwaliteit van de te ontvangen subsidieverzoeken. Tevens kan het effect van die verzoeken niet goed worden gemeten omdat er vooraf geen inhoudelijk beleids- en toetsingskader met nulmetingen is opgesteld.

Het is nog te vroeg om de daadwerkelijke effecten van alle toegekende initiatieven te kunnen meten. Er zijn in het afgelopen jaar meerdere initiatieven afgerond, terwijl andere nog bezig zijn omdat er bijvoorbeeld bouwkundige onderdelen in zitten.

Het is de bedoeling om in de loop van 2020 alle gehonoreerde projecten te bevragen op hun resultaten en effecten.

3) Krachtige Samenleving

De opgave Krachtige Samenleving uit de Omgevingsvisie Flevoland *Straks* is uitgewerkt in de Uitvoeringsagenda Samen Maken We Flevoland (vastgesteld op 27-02-2019): "De provincie heeft de ambitie een bijdrage te leveren aan een *Krachtige Samenleving* in Flevoland en een trendbreuk te bewerkstelligen. Ten opzichte van het huidige beeld betekent dat: een hoger opleidingsniveau, minder armoede, betere gezondheid, meer sociale veerkracht, een hogere participatiegraad en een beroepsbevolking die beter past bij de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.

De *Krachtige Samenleving* raakt veel kerntaken van de provincie, maar is een domein dat vooral bij het rijk en lokale overheden is belegd. De provincie kan hierbij faciliteren en versterken vanuit de gedachte dat sociale, economische en fysieke omgeving hand in hand gaan. Motto daarbij is betrokken en bescheiden. Betrokken, omdat we er voor iedere Flevolander zijn, en bescheiden, omdat andere partijen het voortouw hebben en we Flevolandse de ruimte geven vanuit eigen kracht en initiatief te handelen.

Omdat kennis over het (effectief) versterken van 'sociale veerkracht', gezondheid en (arbeids)participatie nog in ontwikkeling is, hebben we gekozen voor een lerende, ontwerpde aanpak. Dit doen we door maatschappelijke initiatieven te versterken, waarbij we aansluiten op wat er lokaal in gemeenten speelt. We faciliteren de uitwisseling van kennis en vaardigheden en helpen bij het versterken van netwerken. Op die manier krijgen initiatieven toegang tot een Flevoland breed lerend netwerk.

Samen met gemeenten, maatschappelijke partners, onderwijs- en kennisinstellingen ondersteunen we meerjarige en coalitieperiodes overstijgende initiatieven waarvan we verwachten dat deze duurzaam effect hebben op het overbruggen van gezondheids- en participatieverschillen in Flevoland. En waarvan we verwachten dat de investering een resultaat oplevert dat breder toepasbaar is. Daarbij sluiten we aan op de beweging die in het sociaal domein op gang is gebracht (de transformatie) en hebben we als 'middenbestuur' een duidelijk beeld van onze toegevoegde waarde."

De uitvoering van de opgaven uit de Omgevingsvisie maken onderdeel uit van programma 1 van de programmabegroting - *Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water*. Doel: de uitwerkingsagenda Samen Maken We Flevoland is uitgevoerd, geëvalueerd en geactualiseerd.

Inhoudelijk is de opgave Krachtige Samenleving verankerd in Programma 4 - *Aantrekkelijk Flevoland en Krachtige Samenleving*: "In 2020 worden het netwerk en de activiteiten voor een positief gezond Flevoland (preventie) verder uitgebouwd, waaronder follow up van de Agenda Vitaal Platteland (leefbaarheid). Wat betreft aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt sluiten we zoveel mogelijk aan bij het economisch programma en de bredere Human Capital-agenda. Verder zetten we ons actief in voor de ontwikkeling van een toekomstbestendige zorginfrastructuur en verbinding van gezondheidszorg met sociaal domein en andere sectoren." Doel: De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij). Beoogd effect: We hebben preventieactiviteiten van regionale partners ondersteund, zodat Flevolandse langer fit en gezond blijven en daarmee langer zelfredzaam zijn en economisch en sociaal beter deelnemen aan de samenleving.

Met de Uitwerkingsagenda SMWF is een eerste stap gemaakt in het concretiseren van activiteiten waar de opgave Krachtige Samenleving aan bijdraagt in de vorm van vier pijlers:

- 1) **Gezonde en veerkrachtige Flevolandse:** Mede met oog op de vergrijzing: langer fit en gezond blijven, en daarmee langer zelfredzaam. Maar ook: 'jong geleerd, oud gedaan'. Gebaseerd op het concept Positieve Gezondheid van Machteld Huber: gezondheid als het vermogen om je aan te passen en eigen regie te voeren (fysiek welzijn, gezond eten, meedoen, leefomgeving, etc.).
- 2) **Leefbaar platteland en gezonde leefomgeving:** In samenhang kansen signaleren en innovatieve initiatieven ontwikkelen en ondersteunen. Krachtige Samenleving als kernopgave wordt meegenomen in relevante beleidsterreinen en programma's.

- 3) **Een toekomstbestendig zorglandschap:** Toenemende vergrijzing, tekorten op de arbeidsmarkt en concentratiebeleid zorgverzekeraars vragen om een nieuwe benadering. We willen toewerken naar een zorglandschap dat past bij de behoeften en mogelijkheden van Flevoland in 2030 en daarna; bereikbaar en betaalbaar.
- 4) **Een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt:** Hierbij sluit Krachtige Samenleving aan bij de Human Capital Agenda van het economisch programma. Met het oog op toenemende vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt in de sector gezondheid - zorg - welzijn ligt hier in eerste instantie de focus op. Resultaat: een goede balans tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt gezondheid - zorg - welzijn. Onderwijs en werkgevers werken samen bij de ontwikkeling van nieuwe profielen en aantrekkelijkheid van 'het vak'.

4) Advies Dimensus beleidsonderzoek

Het advies is als apart document bijgevoegd (eDocs 2581914).